

גבי אש לבנה, חצובה מאש, חרותה באש, ונתונה מאש. כמש"כ: מימינו אש דת למו.

עוד איתא בילקוט האזינו⁹³): יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי (שם ל"ב, ב'), אם ת"ח הגון הוא תזל כטל, ואם לאו ערפהו כמטר. ואמר אחי הגאון ז"ל: הטעם שמדמה למטר, כמו שהמטר יורד ומשקה

(93) ילק"ש סי' תתקמ"ב. ולכאורה דברי הגר"א כאן סותרים דברי עצמו בדף גד, מה שביאר שם מאמרם ז"ל "בריש כל אסון אנא חמר" שהתורה היא הרפואה היותר גדולה לכל המדות ?

אמנם יתבאר הענין ע"פ דברי הזוה"ק פ' קדושים והביאם המחבר ז"ל לעיל וז"ל: אם יתכפר עון בית עלי בזבח ומנחה עד עולם, בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בדברי תורה. אמאי ? בגין דדברי תורה סלקין על כל קרבנין דעלמא — — — מאן דאשתדל באורייתא אע"ג דאתגזר עליה עונשיא מלעילה גיחה ליה לקוב"ה מכל קרבנין ועלוון וההוא עונשא אתקרע ו ב ג י ן ד י ל ע י ב ה ל ש מ ה קוב"ה אתפייס בהדיה — — — ל א א ת ד כ י ב ר נ ש לעלמין אלא במלין דאורייתא בגין דאיהי, קיימא ל ד כ א ה לאלין מסאבי, ו א ס ו ו ת א ב א ו ר י י ת א אשתכח, ו ד כ י ו ת א אשתכח באורייתא. הרי לפנינו מקור הענין שהתורה היא עצמה טהורה ומטהרת את כל הטומאות ומרפאה את חולי הנפש ומדותיה. אך כ"ז הוא רק בלומד תורה לשמה, אז יש לתורתו הסגולה הנפלאה הלזאת, אבל בתורה שלא לשמה, אף כי גם היא ל מ צ ו ה היותר גדולה תחשב, ובודאי "שמתוך שלא לשמה בא לשמה" (פסחים נ:), אבל מ"מ כל זמן שלא הגיע עוד לזה ותורתו אינה ט ה ו ר ה , חסר

עשבים רעים וטובים, וביותר מתגדלין עשבים רעים ע"י המטר, כך ע"י התורה במי שאינו הגון מתגדלין תכונות רעות בלבן. וגם התורה נקראת אור והעולם הזה נקרא חושך, כמ"ש: והיה במחשך מעשיהם (ישעי' כ"ט, ט"ו). וכל זמן שאין החושך גדול כל כך, אז ניצל האדם באור שבידו מכל מכשול. אבל אם

לה חכה סגולת יי ^{לפניהם} ולרפאות את טומאות הנפש ומדותיה. ומי שהוא בעל מדות משחתות הלא מסתמא גם תורתו אינה לשמה, נמצא שמדותיו הן כתריס בפני רפואתן. ובאמת מאמר מפורש הוא בתענית ז': תניא ר' בנאה אומר כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים. הרי מפורש יוצא לנו מפיהם ז"ל שרק תורה לשמה נעשית לסם חיים. ואפשר שזה כוונתם ז"ל במה שאמרו (פסחים נ:): כתיב עד שמים חסדך וכתיב מעל שמים חסדך. ל"ק כאן בעוסקים לשמה, כאן בעוסקים שלא לשמה, היינו כנגד שתי הבחינות שישנם במעלות התורה: א' מצד המצוה, שמצות לימוד התורה עולה על כל המצוות כמו שדרשו ז"ל (סוף מנחות) זאת התורה לעולה ולחטאת וגו', וגם מצד הרפואה הטבעית שישנה ע"י התורה, והיא בחינה גשמית, מובנת לעיני בשר סיבת רפואתה לחולי הנפש. אם ישים האדם לבו ונפשו אל יראת התורה, אם בכלל, לידע ולהבין מהותה, כי לכל עבירה יש עונש עצום ונורא, וכל מצוה יש שכר נעלה מאד. אם בפרט, והוא העיקר ללמוד תורת כל עבירה ועבירה לבדה, לגאווה — תורת הגאווה, למשא ומתן באמונה — חלקי התורה אשר לענינים שבין אדם לחבירו בעסקי העולם וכדומה" (לשונו הטהור של ר' ישראל סלנטר זצ"ל באגרת המוסר). כל זה נכלל במה שקראו ז"ל "ע ד

החושך גדול הוא מאד — חשך, ענן וערפל, אז ע"י האור שבידו מתבלבל ונבוך יותר. כך מי שהוא משוקע בהבלי העולם הזה [מאד] ומעשיו מקולקלים, אז על ידי התורה מתבלבל ונבוך יותר ומחשבותיו מבלבלים אותו יותר. ואמרו בגמרא: כל הלומד תורה ואינו מקיימה נוח לו שנהפכה שליטו על פניו ולא יצא לאויר העולם. ואמר אחי הגאון ז"ל, שהוא על פי מה דאיתא (נדה ל'): כשהתינוק במעי אמו מלמדין אותו

ש מ י ם ". והבחינה הב' היא רוחנית וסגולית שישנה להתורה "שהשכל וחושי האדם גלאו להכיר סיבתה, הוא מאמר חז"ל (סוטה כ"א) תורה בעידנא דעסיק בה מצלי. ואין חילוק באיזה דברי תורה שיהיה עסקו, תצלנו מחטא, אם יעסק בענין שור שנגח את הפרה וכיוצא, תצילנו גם מלה"ר וכיוצא, הגם כי אינם שייכים זה לזה, רק דו"ח התורה תשמרנו. (הגרי"ס שם) זוהי הבחינה של "מ ע ל ש מ י ם " שגילו לנו חז"ל שהיא רק בעוסקים ל ש מ ה. ולפ"ז יובן מה שאמרו ז"ל (סוכה מט) עה"כ ותורת חסד על לשונה (משלי לא) וכי יש תורה של חסד ותורה שאינה של חסד, אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד, ותורה שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד. דהיינו ע"פ ב' הבחינות הנ"ל וסגולת התורה שמרפאה ל כל ת ח ל ו א י ה נ פ ש שזה אך בגדר ח ס ד ולא במשפט טבעי, הוא רק בתורה לשמה כנ"ל. בזה עולים כל המאמרים בקנה אחד ומתבררים דברי הגר"א על בורין. ועיין ב"נפש החיים" בפי"ח משער ד' שכתב שם קצת דומה לזה לענין אחר וגם בספרו רוח חיים על אבות, פ"ב סוף משנה א'. נ"ן.

כל התורה, כיון שיצא לאויר העולם בא מלאך וסטרו וכו'. ולכאורה צריך עיון, מה תועלת יש במה שמלמדים אותו ואח"כ משכחין אותו, והוי כלא למד כלל. ונראה ע"פ מה שאמר האלשיך הקדוש על מה שאנו אומרים ו ת נ ח ל ק נ ו ב ת ו ר ת ך , לפי שכל הנשמות עמדו על הר סיני וקבלו כל אחד חלקו בתורה. וזה שאמרו בגמרא (מגילה ו'): יגעתי ומצאתי תאמין, מצאתי דייקא, כמוצא אבידה, לפי שהוא חלקו. ולפי זה אם לא היו מלמדין אותו במעי אמו איך יכול למצוא על ידי יגיעתו ואם לא היה שוכח לא היה צריך ליגע, ואם כן בטל שכר ועונש. ולכך מלמדין אותו חלק תורתו במעי אמו, זה נקרא כל התורה, רצה לומר, מה שנוגע לחלק נשמתו⁹⁴). ובצאתו לאויר העולם הוא נשכח ממנו ואחר כך ע"י יגיעתו מוצא אבידתו. וא"כ אתי שפיר כל הלומד ואינו מקיים מוטב לו שלא יצא לאויר העולם, כי בשביל הלימוד לבד לא היה צריך לצאת לאויר העולם, כי גם במעי אמו איהו לומד חלקו. אבל המקיים משלים כוונת הבריא, שלא היה יכול לקיים [התורה] בעודו במעי אמו, הגם שלמדה. ואמרו חז"ל (ירוש' סוטה פ"ז) על פסוק: ארור אשר לא יקים את דברי התורה (דברים